

Bir fatiha: Arkadaşım Ahmet Aşık'ın ruhuna mektup*

<http://www.serbestiyet.com/yazarlar/ertugrul-baser/bir-fatiha-arkadasim-ahmet-asikin-ruhuna-mektup-707621>

Sana bu mektubu yazmamın sebebi, içinin bütün sızılarını iyileştirecek bir müjde: Türkiye toplumu tarihinde ilk kez bir askeri darbeye yekten karşı çıktı; direndi, darbeye geçit yok dedi. Sosyalistlerinse bir teki bile (tam on yıllardır hayal ettikleri gibi) bir akşam vakti karanlığın kenarından ağır ellerini toprağa basıp doğrulmuş o sade, “sıradan” insanların, hani şu dillerinden düşürmedikleri “halkların” yanında darbecilere karşı sokağa çıkmadı. Çünkü onlar sosyalistti, demokrattı, ilericiydi, ileri görüşlüydü; çünkü darbenin püskürtülmesi en çok Erdoğan’a yarayacaktı.

30.07.2016

Ertuğrul-Başer

Seni son gördüğümde (vefatından bir sene kadar evveldi) doktoruna söylediklerini anlatmıştın, hatırlıyor musun: Aman doktor, benim biraz daha yaşamam lazım, biraz daha yaşayıp, şu Kenan Evren denen adamın darbe suçundan yargılandığını, hattâ mümkünse öldüğünü görmem lazım, ne yap et, benim ondan önce ölmeme izin verme.

Şükür yargılandığını gördün; darbeden suçlu bulunduğunu, müebbet hapis aldığını, rütbelerinin söküldüğünü.

Ama kalbin kırık, için sızılı gitti biliyorum; öldüğünü göremedin. Şükür, şükür onu da biz gördük.

Ama sana bu mektubu yazmamın sebebi bu değil; daha büyük bir müjde, kalbinin bütün kırıklarını, içinin bütün sızılarını iyileştirecek bir müjde: Türkiye toplumu, Türkiye oğrafyasında yaşayan halklar tarihinde ilk kez bir askeri darbeye yekten karşı çıktı; kurşunlara, bombalara, tanklara, uçaklara, zırhlı birliklere, albaylara, generallere direndi, darbeye geçit yok dedi, kaderine sahip çıktı... Birinci sıradakiler düştü, geri adım atmadı; ikinci sıradakiler düştü, geri adım atmadı; sokakları, meydanları terk etmedi ve hâlâ terk etmiyor. Bizim çok sevdiğimiz eski terimlerle söyleyeyim; bugün Türkiye devriminin, dur şaşırma, evet bugün (27 Temmuz 2016), sıfatsız,

mübalağasız, tertemiz, anahtar teslim Türkiye devriminin (hızlandırılmış kapanış bölümünün) 11. günü (11 deyinince de aklımıza hemen Marx'ın Feuerbach üzerine 11. Tezi geliyor, farkında mısın: şu, (mealen) artık aslolan dünyayı yorumlamak değil dönüştürmektir diyen tez). Evet, tam dediğim gibi, kulaklarına inan ve artık kalbinin bütün kırıkları iyileşsin, içindeki bütün sızılar geçsin, rahat uyu.

Ama bir yere yaz; geldiğimde müjdem de isterim.

Türkiye toplumunun tüm kalbi kırıkları, tüm kendini gurbette hissedenleri, içindeki sızıya bir sebep bulamayanları, tüm adını koyamadıkları için mecburen hüznü diyenleri, bu coğrafyanın doğal habitatını oluşturan tüm halklar, bir müjde daha veriyorum (biliyorum buna ayrıca ve gözlerin, kalbin dolusu sevineceksin): en önde dindar Müslümanlar ayağa kalktı. 2000'lerin başlarından bugüne bizzat besleyip büyüttükleri ağır çekim, ama yoğun ve çetin bir halk çocukları devriminin ezilmesine izin vermediler.

Apaçık ABD (ve muhtemelen AB) destekli; üstelik, kader mi dersin sürpriz mi bilemem ama yan yana iç içe yaşadıkları, hattâ yer yer kardeş bildikleri İslami bir cemaatin koçbaşlığını yaptığı bir darbeye, hiç olmazsa bir iç savaş diyen namussuz bir darbe girişimine karşı koydular. 246 şehit, 2186 yaralımız var. Ama kazandık Ahmet, biz kazandık! Bozkırların, kederli nehir yollarının, sonsuzluğun ortasında kımıldanmadan duran sakat ve sıska atın, şehirlerin ve toprağın bahtını değiştirdik.

Eee daha daha mı diyorsun, bekle soluklanayım.

Bir göz açıp kapayıncaya geçen ömrümüzde, ömrümüzün son mevsiminde kardeşlerimizi tanıdık.

Sala verdiler bütün camilerde: *Es Salatu Ve's-Selamu Aleyke Ya Rasulallah!*

Uyanın dediler minarelerden, güvercinler havalandı; uyanın vatan tehlikededir! Sokağa çıkın, omuz omuza verin, onbeş-yirmi yıldır dişimizle tırnağımızla elde ettiğimiz haklar, özgürlükler, birlikte yaşama bahçeleri, ağız dolusu konuşma, gülme hakkımız, kaderimizin üstüne açtığımız kanatlar, demokrasimiz tehlikededir, uyanın!

Bir göz açıp kapayıncaya son mevsiminde ömrümüzün kardeşlerimizi tanıdık.

Ne dediklerini tam bilmiyorum, *Allahu ekber kebira*, ama kalın menkıbe kitaplarından çıkmış kahramanlar gibi gözlerini kırpmadan zalimin üstüne yürüdüler; oradaydım, gördüm ve şahidim.

Darbenin belirmeye başladığı ilk andan itibaren sokağa çıktılar; öyle rastgele bir sokağa çıkış değil ha, aman yanılmayasın. Sanki ilahi bir esinle davranan bir orkestra gibi, hangi kentte, hangi ilçede, hangi köyde kasabada, hangi sokakta ihtiyaç varsa, o kentte, o ilçede, o köyde o kasabada ayağa kalktılar ve o muhtaç sokağa aktılar: En önce köprüye (15 Temmuz Şehitler Köprüsü'ne), sonra hava meydanlarına, sonra zırlı birlik karargâhlarına, sonra jet üslerine, sonra medya merkezlerine, sonra Meclise, Cumhurbaşkanlığı Külliyesine, sonra Genelkurmay'a... Cizre'de, İstan-

bul'da, Malatya'da, Ankara'da, Kazan'da, Denizli'de, velhasıl tüm vatan sathında işgal edilen yerleri işgalcilerden temizlediler, askerleri teslim aldılar, tankları durdurdular, havalanan ve üzerlerine bomba yağdıran helikopterleri, uçakları indirdiler, sokağa çıkmaya, darbeye destek vermeye çalışan askerleri, tankları birliklerinden çıkarmadılar, kamyonlarla, tırlarla, çöp araçlarıyla, otomobillerle kıpırdayamaz hale getirdiler, uçakları, helikopterleri üslerde, havaalanlarında bağladılar... Seçilmiş cumhurbaşkanını, seçilmiş hükümeti, demokrasinin kalbi Meclisi (parlamentoyu) yeniden işler ve hâkim kıldılar. “Yedirmeyiz!” diyorlardı; sözlerini tuttular, aşk olsun ve ant olsun, Erdoğan'ı yedirmediler. Şükürler olsun. Ülkeyi sonu belirsiz, kanlı bir iç savaşın eşiğinden aldılar; ülkelerini yeniden işler, hâkim ve vatan kıldılar.

Ahmet, galiba kelimelerle başlıyor kendi halkımıza - kültürümüze - topraklarımıza yabancılaşmamız. Ne kadar uzak ve hamasi gelirdi bize “vatan” sözcüğü, hatırlar mısınız? Şimdi biliyorum ki bu topraklar bizim vatanımızdır, bu dil bizim vatanımızdır; şimdi biliyorum ki toprağın, coğrafyanın ve dilin altında bizi, yani yaşayanları besleyen 72 milletten 72 kültürden adsız sansız insanların attığı 72 milyarlarca düğüm 72 milyarlarca kök 72 milyarlarca can 72 milyarlarca hayal, umut, ses vardır. Onlanmış meğer bu ülkeyi, coğrafyayı vatan haline getiren, şu on günde öğrendim. Tamam, bırak edebiyatı da olan biteni anlat diyeceksin; peki, ama üç kere aşk olsun aşk olsun aşk olsun bu sade, mütevazı Müslüman “kitleler”e dememe izin ver; onların kelimeleleriyle Allah onlardan razı olsun dememe izin ver.

Bundan sonra onların hakkını unutursam ellerim kurusun, dilim çürüsün, annemin ak sütü haram olsun, dememe izin ver.

Diyeceksin ki hızlan; “nasıl, neyle yaptılar?”

Elleri, imanları ve kalpleriyle. Darbeye kim karşı çıkıyorsa, tankların üzerine kim yürüyorsa, mânâsı ister tek kat ister otuz kat olsun, ister “hermenötik”e, ister “yapı-söküm”e uygun olsun, önce *Ya Allah* diyordu, sonra *Bismillah*, sonra *Allahü Ekber*. Tamam, *Darbeye Geçit Yok* da diyordu, *Asker Kışlaya* da diyordu, *Yaşasın Demokrasi* de diyordu ama önce Allah vardı ve Allah Ekber'di. Dediklerini tam anlamıyordum ama hepsinin üstüne bir dudak kıpırtısı halinde *Vel Hamdü Lillahi Rabbil Alemin*'di!

Meğer insan ancak kendi kelimeleriyle; kendi kalbinin, kendi tahayyülünün, kendi var etme, eyleme ve yaratma kudretinin ezeli ve ebedini dolduran kelimeler, mânâlar, değerlerle büyür, öğrenir, yaratır ve eyler ve ancak bunlar için ölmüş. Ancak o zaman, yaptıkları kendine misler gibi yakışır; ancak o zaman el emeği göz nuru bir adalet, özgürlük ve kardeşlik âlemi kurabilir; ancak o zaman, ister modern, ister post-modern, isterse pompost-modern bir toplum olabilirmiş; şu on günde öğrendim. Tamam, tıraşı kestim.

Ama eminim yukarıda, “nasıl, neyle yaptılar” sorusuna verdiğim “Elleri, imanları ve kalpleriyle” cevabındaki “elleri” kelimesini, yaşayan cümle solcular/sosyalistler gibi atlamış ya da gelişine söylenmiş bir laf olarak düşünmüşsündür.

Ahmet tüm bunları vallahi elleriyle yaptılar. Ellerinde bir keleş, av tüfeği, baba yadigârı ya da çakaralmaz Laz yapısı tabanca, molotof, el yapımı piknik tüplü bomba, vb yoktu. Olmadığından değil, bulamayacaklarından değil, istemediklerinden; duydun mu Ahmet, silaha başvurmak istemediklerinden! Devrimin hızlandırılmış kapanış bölümünün yedinci veya sekizinci günü, tam hatırlayamıyorum, ikinci bir darbe hareketliliği hissedildiği bir anda, aralarında artık silahlarınızı kapıp gelin diyen birilerini hiç tereddütsüz “provokatör” ilan ederek, milletin gücünden daha büyük bir güç yoktur, en büyük silahımız haklılığımız ve ellerimizdir, bu ülkenin sahibi biziz diyerek silahlanmayı reddettiler.

Yaklaşık yüz yıllık varlık mücadelelerinde Müslümanlara ve/ya İslamcılara atfedilen, Sivas Madımak katliamı gibi olayların neredeyse tamamının derin devlet operasyonları olduğunu, bu hareketin bugüne kadar silaha başvurmadığını, şiddetin dışında kalmaya, meşru siyaset çizgisinden ayrılmamaya devâsâ bir özen gösterdiğini az çok biliyorduk. Fakat Menderes (aah Menderes, aahh ve keşke seni de Menderes!) gibi, bir sağdan bir soldan kalemi kırılan fidanlar gibi astırmamaya yemin ettikleri Reislerini (“Yedirmeyeceğiz!”), ülkenin seçilmiş cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ı ortadan kaldırmakla görevli MAK’mış, SAT’mış her türden suikast timinin cirit attığı ve Erdoğan’ın en yakınlarıyla birlikte ölümden kıl payı kurtulduğu, yani her türlü sabır eşiğinin aşıldığı bir ortamda, Müslümanlar rahatça artık yeter, bizden günah gitti diyebilir; meşru müdafaa haklarını kullanarak darbecilere karşı silaha sarılabilir, şiddete başvurabilirlerdi. Ve dahası, bugün her geçen saat çok daha iyi anlıyoruz ki, bizzat darbeciler bunu istemiş ve öngörmüşlerdi.

Yapmadılar. Aşk olsun ve ant olsun yapmadılar. Silaha, şiddete tenezzül etmediler. Hakkâri’den Cizre’ye, Van’dan Elazığ’a, Adana’dan İstanbul’a tüm vatan sathında sabahlara kadar demokrasi nöbeti tutan milyonlarca insan bir tek bankamatik parçalamadı, bir tek bankanın camını indirmede, bir tek belediye aracını, otobüsünü, bir tek parti binasını ateşe vermedi, içlerinden bir teki bile suçlular gibi yüzünü kapatmadı.

Her türlü darbe aygıtının karşısında sade, basit, alnı açık bir duruş: Ölümümüzü çiğnemedен geçemezsiniz, o kadar.

Her türlü darbe aygıtı derken, meselâ bu aygıtların en ünlü ve en kullanışlılarından biri olan “Sünniler Alevi mahallelerine saldırdı” aygıtı burada da devreye sokuldu. Hemen en tepeden en alta kadar tereddütsüz, sade, alnı açık bir duruş: Alevilerin namusu Sünnilere, Sünnilerin namusu Alevilere emanettir diye haykırdılar ve Alevi mahallelerinin etrafında olası provokasyonlara karşı nöbet tutmaya durdular. Şükürler olsun.

Ve her türlü darbe aygıtı karşısında ister diyalojik, ister fenomenolojik, ister ekonomik, ister politik, isterse diya-feno-eko-politik olarak çürütülemeyecek taş gibi bir argüman: bizim vergilerimizle alınan silahları bize çeviremezsiniz, o kadar.

Ahmet, böylece ve bu arada nice alâmetler belirdi, nice azametler sönüp gitti. Çünkü savaştan kaçarak Batıya ulaşmaya çalışan Suriyeli göçmenlerin, Batıya ulaşmaya çalışan Doğunun Batı kıyılarında boğulduklarını görmüşlerdi; ne küfür ne külliye ret ne şeytanlaştırma; Batı Batıydı, Doğu da Doğu. Onun için fani vücutlarını, gözlerine vuran anlamı ve akıl ve irfan ve sabır ve şükür ve hafıza fenerlerini yaşadıkları tabiata, tarihe ve coğrafyaya bağlayan kök ve kader ağlarını, anlam ve nehir yollarını, özsu borularını, kelime, kavram, simge ve can suyu şebekelerini değiştirdiler, paslanmış vanaları açtılar, yosun tutmuş, tıkanmış bağlantı hatlarını yenilediler. Gene edebiyata başlama mı diyorsun; azıcık bekle, nasıl olsa vaktimiz bol, biraz da edebiyat yapalım, ne olur yani...

Mesela sadece “yobaz”ın, Müslümanın, İslamın anlamını değil; bizim devrimci/sosyalist olarak kimlik ve kişilik bulduğumuz 1970-80 arası dönemde tüm kötülükleri üzerine boca ettiğimiz “faşist”in, ölesiye tiksindiğimiz “milliyetçiliğin ya da faşist milliyetçiliğin”, buna karşılık bir an bile yanımızdan ayırmadığımız “solculuğun”, “sosyalistliğin”, “devrimciliğin” anlamını değiştirdiler.

Meselâ, hiç şaşırılmayacak biliyorum ama kayıtlara geçsin diye söylemek zorundayım, darbeye karşı duran yüzbinler arasında, yüzbinlerce Müslümanın yanında devrimci/sosyalist yoktu (“pek yoktu” demeye bile dilim varmıyor Ahmet) ama epeyce “faşist” vardı ve “faşistlerin partisi” MHP ilk andan itibaren, açıktan darbeye karşı durdu.

Yaşarken senin de tanık olduğun gibi, bu “faşist” parti zaten, 1970-80 arası dönemden ve 12 Eylül darbesinden çıkardığı derslerle ve de AK Partinin açtığı yeni siyaset zemininin dönüştürücü etkisiyle, bütün operasyonlara rağmen uzun zamandan beri -- kendi deyimleriyle -- “sokağa çıkmamakta” direniyor; 1970-80 arasında olduğu gibi kullanışlı bir şiddet/operasyon aygıtı olmayı reddediyordu. Nitekim Türkiye’nin bu hayat memmat ânında, darbeye karşı aldığı tavırla da bu tutumun hiç de konjonktürel, reel-politik bir tutum olmadığını gösterdi.

Meselâ “milliyetçiliğin” ırk ve kan gibi hamasi ve operatif veçheleri zayıflarken, bir topluluğun özgünlüğü ve özgüvenine, yatay, dikey, köksel, sosyolojik ve kültürel olarak beslendiği kaynaklara ve var edişlere vurgu yapan veçheleri öne çıkmaya başladı. Hemen yanbaşımda, henüz nereye nasıl bir anlam veya değere uzanacağı belli olmayan “yerlilik” gibi bir çocuk doğurdu. Yanında, onun gölgesi gibi belli belirsiz bir “Anadolu irfanı”...

Meselâ bayrağın simgeselinde belki de her zaman olan “bağımsızlık” ve “kader birliği”nin bu on günde ikinci bir bayrak gibi yükseldiğini gördüm.

Meselâ “halk” teriminin ne kadar sığ ve yalınkat olduğunu, hattâ “kitle” ve “sürü” kelimelerinden öte bir anlam taşımadığını ve buna rağmen on yıllardır acayip açıklayıcı, kilit bir kelime olarak kullanılageldiğini bugünlerde fark ettim.

Ölümlü insanoğlunun belki de genetik olarak hep bir sonrakine teslim ettiği ölümsüzlerin, ona bu dünyada yol gösteren adalet, eşitlik, özgürlük, kardeşlik gibi yıldızların hiçbir teori, inanç, uygarlık veya hareketin tekelinde olmadığını; onların mümkün bütün dünyalarda, bütün fikri sistematiklerde, bütün inanç ve iman yapılarında ışıyabileceğini, şu on günde öğrendim.

Bu ülkenin (hâlâ rahatça vatan diyemiyorum, görüyorsun) buzkıran “devrimci”, “sol”, “kaderine sahip çıkan” gücü, bu ülkenin sahibi, başta Müslümanlar olmak üzere bu coğrafyada yaşayan halk çocuklarıymış, şu on günde öğrendim. Tarihimizde ilk defa, bu coğrafyada demokratik bir siyaset alanı inşa edildiğini ve artık bütün katmanlarıyla bu alanının sigortası ve pusulasının Müslümanlar olduğunu, şu on günde öğrendim.

Peki, sosyalistler ne yaptılar mı diyorsun?

Epeyce uzun zamandır Recep Tayyip Erdoğan’ı, AK Partiyi ve hattâ (belki en vahimi) genel olarak İslamı ve Müslümanları şeytanlaştırma sürecinin tam göbeğinde yer alan sosyalistleri kim tutardı; tam gaz şeytanlaştırmaya devam ettiler!

Kaçıncı kez seyrettikleri, oyuncularını belli, giriş gelişme ve sonucu belli bir Türk filmi gibi gözleminin önünde olup biten bir darbe mekaniği de uyandırmadı onları. 27 Mayıs’ta Mendereslerin, 12 Martta Deniz Gezmişlerin, 12 Eylülde hem Menderes hem Gezmişlerin asılmasına giden Türkiye usulü, standart, konsantre, kör gözüm parmağına birbirinin kopyası darbe süreçlerinde neler olduysa aşağı yukarı aynı gözleminin önünde olup bitiyordu; uyanmadıkları gibi bunlara hak verdiler, bu yolda yeni cephaneler imal ettiler.

İçinin acıdığını, ağrıdığını, ama hiç şaşırmadığını biliyorum Ahmet; devam ediyorum, ayrıca ve ilâveten:

Bir tanesi bile (tam onların on yıllardır hayal ettikleri gibi) bir akşam vakti salalarla dualarla karanlığın kenarından ağır ellerini toprağa basıp doğrulmuş ve adına Türkiye denen bu çorak bozkırın, sonsuzluğun ortasında sanki kımıldanmadan duran bu sakat ve sıska atın, bu Türkiye denen toprağın bahtını değiştiren o sade, “sıradan” insanların, hani şu dillerinden düşürmedikleri “halkların” yanında darbecilere karşı sokağa çıkmadı, şahidim.

Çünkü onlar yobazdı, tutucuydu, gericiydi, Müslümandı, bangır bangır ezan okuyordu; aydınlıktan korkan, aydınlanma karşıtı, çağın gerisinde kalmıştı; örümcek kafalıydı, kara böcüktü; İŞİD’çiydi, kaba sabaydı, düzeysizdi, görgüsüzdü, Anadolu çomarıydı, kıllıydı, göbeğini kaşıyordu, makarnacıydı; demokrat olması, demokrasiye sahip çıkması tabiatları gereği imkânsızdı.

Bir tanesi bile, tek bir tanesi bile kemiksiz bir “Darbeye geçit yok” yazısı yazamadı, kemiksiz bir “Darbeye hayır” broşürü dağıtmadı, kemiksiz ve afilli bir “No Pasaran” afişi asmadı, şahidim.

Çünkü kendileri sosyalistti, moderndi, aydınlanmacıydı, darbeye karşı çıkmasını Müslümanlardan öğrenecek değillerdi; kaldı ki Erdoğan’ın sivil darbesine de âlet olmak istemiyorlardı; Erdoğan/AK Parti/Müslümanlar otokrat, despotik, islamofaşist, teofaşist bir düzen kurmuştu; nefes alamıyorlardı, konuşamıyorlardı. Bu A Ke Pe’li güruhun arasında ne işleri vardı; Erdoğan bu güruhun kendilerine saldırmayacağına garanti verebilir miydi?

Bir teki bile darbenin başarıya ulaşması halinde ülkenin yuvarlanacağı iç savaş cehennemini görüp ürpermedi; bir teki bile ABD destekli bir darbenin ülkenin bağımsızlığına kast ettiğini fark edip “Hoop, o kadar da değil” demedi, diyemedi, şahidim.

Bir teki bile ABD ile tahkim edilmiş; ılımlı İslam, diyalog, sivil toplum ve hoşgörü gibi susturucular takmış; her türlü ama her türlü alçaklığın boy atmasına müsait bir anlam evreni oluşturmayı başarmış (ve zaten bu hasletleriyle de ABD’nin dikkatini çekmiş ve sahada gözüne girmiş); iktidar manyağı, gayrimeşru, demokrasi dışı yollardan iktidar olmak isteyen, silaha, şiddete, iç savaş, ölmeye, öldürmeye hazır ve bunun için mobilize olmuş bir örgütten (Fetullahçı Terör Örgütü) bahsetmedi, şahidim.

Oysa bu tabloda illâ birine “faşist” denecekse bunu en çok bu örgüt hak ediyordu. Üstelik sosyalistlerin Kemalizmden devir teslim aldıkları İslamofobi törenlerinin yıllar yılı temel simgeseli de bizzat bu cemaat ve örgüt (“Fettoş”) olmuştu.

Bahsetmediler, yokmuş gibi davrandılar, çünkü onlar sosyalistti, demokratı, ilericiydi, ileri görüşlüydü; çünkü darbenin püskürtülmesi en çok Erdoğan’a yarayacaktı; otokrasi hiper otokrasiye, faşizm hiper faşizme, şeriat hiper-şeriate dönüşecekti; çünkü Erdoğan başkan olmak için Kürtlere soykırım yapan, dikta heveslisi, bunun için her imkânı, her örgütü kullanmaktan çekinmeyen İslamcı bir faşistti.

İşte böyle Ahmet, ikimiz de yorulduk. Hazır kalbimizin kırıkları, içimizin sızıları iyileşmeye durmuşken biraz uyuyalım.

(*) 1957 yılında Nevşehir’in Karasenir köyünde doğdu. 1973’te Kuleli’den, 1976’da Kara Harpokulundan mezun oldu. 12 Eylül darbesinde sol faaliyetleri nedeniyle ordudan atıldı. 1984’de Fer isimli bir şiir kitabı çıkardı. 1990’da Boğaziçi Felsefe Bölümünü bitirdi. Devamında, 2002’ye kadar İGDAŞ’ta tercüman olarak çalıştı. Birikim dergisinde çeşitli yazı ve çevirileri yayınlandı. Birikim, İletişim ve Ayrıntı yayınlarına (Paul Feyerabend, Michael Hardt, Antonio Negri ve Ernesto Laclau gibi yazarlardan) çok sayıda kitap çevirdi. Halen emekli, İsveç’te yaşıyor.